

Т.В. Арестенко, канд. екон.наук, доцент
Таврійська державна агротехнічна академія
В.В. Арестенко, магістр
Національний аграрний університет

АГРАРНИЙ СЕКТОР УКРАЇНИ: ПЕРЕВАГИ ТА РИЗИКИ ВСТУПУ ДО СОТ

У статті проаналізовано переваги та недоліки вступу України до Світової організації торгівлі, що можуть відобразитися на аграрному секторі.

У статті проаналізовано переваги та недоліки вступу України до Світової організації торгівлі, що можуть відобразитися на аграрному секторі.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Традиційною й найбільш розвинутою формою міжнародних економічних відносин є зовнішньоекономічна торгівля. У сучасних умовах активна участь держави у світовій торгівлі пов'язана зі значними перевагами: дозволяє більш ефективно використовувати у державі наявні ресурси, мати доступ до інноваційних розробок у світі науки і техніки, можливість перебудови вітчизняної економіки у більш стислі строки, а також більш повно та різнобічно задовольняти інтереси власних споживачів. Але для розвитку і процвітання торгівлі ми повинні мати стабільний фундамент, яким у відносинах з Європейським союзом має стати для України Світова організація торгівлі, яка регулює більш 97% об'ємів світового ринку. Доктор Франц Фішер, член Європейської Комісії, що відповідає за сільське господарство, розвиток сільської місцевості та рибної промисловості, роблячи огляд світової сільськогосподарської торгівлі для країн оновленого ЄС та країн їх сусідів заявив, що переговори

стосовно торгівлі між ЄС та його країнами-сусідами повинні проводитися не шляхом двосторонніх домовленостей та угод, а шляхом плідної співпраці різних країн через Світову організацію торгівлі (СОТ). Тому, найважливішим для України зараз є вступ до цієї організації. І саме це є одним з головних напрямків зовнішньоекономічної політики Уряду України, який разом з Верховною Радою здійснюють активну роботу з гармонізації національного законодавства з нормами та правилами угод СОТ [1, 7].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених частин загальної проблеми. Слід зазначити, що Україна – це перш за все сільськогосподарська держава, тому на стан справ у секторі АПК та наслідкам, які він отримає після вступу до СОТ, треба приділити особливу увагу. Баланс позитивних та негативних чинників для внутрішнього продовольчого ринку при приєднанні України до СОТ оцінюється на основі аналізу норм і правил СОТ і досвіду інших країн з перехідною економікою. Необхідність інтеграції українського АПК у світові агропродовольчі ринки не викликає заперечень. Основні мотиви щодо необхідності вступу України до СОТ стосовно сільського господарства проаналізовані, зокрема, в роботі академіка П.Т. Саблука [2]. Позначені також проблеми, пов'язані з розрахунками розмірів внутрішньої підтримки сільського господарства і забор'язань по її скороченню згідно з умовами СОТ [3]. О. Барановським та В. Сіденко вказано на можливі наслідки вступу до СОТ[5]. Основною проблемою оцінки можливих позитивних та негативних наслідків вступу у СОТ для різних галузей і товарних ринків залишається відсутність чітких показників та розрахунків, тому у обговореннях з цього приводу переважають аналітичні висловлювання та емоційні аргументи.

Постановка завдання. Метою даної роботи є спроба надати якісну оцінку щодо позитивних і негативних наслідків для сільського господарства України від членства у СОТ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Характерною ознакою переваг, які отримує аграрний сектор і агропродовольчі ринки України, є їхня довготермінова перспектива. До довготермінових переваг слід віднести більшу відкритість ринків країн – членів СОТ. Так, економісти прогнозують зростання і стабілізацію світових цін майже на всі світові товари в результаті виконання вимог СОТ щодо поступового зменшення захисту внутрішніх ринків і зниження експортних субсидій. Ці тенденції будуть вигідними для країн - експортерів із обмеженими фінансовими можливостями субсидування експорту, до яких належить Україна. Таким чином, можна припустити, що завдяки більшій відкритості ринків для експортерів української сільгосппродукції в перспективі відкриються нові можливості на світових ринках. Щоправда, й український ринок сільгосппродукції стане більш відкритим перед імпортом. Але ті країни, в яких експорт сільськогосподарської продукції переважає над імпортом, будуть у більш вигірній ситуації від уповноваження правил СОТ [3].

Через цінову стабілізацію на зовнішніх та внутрішніх ринках очікується зменшення кон'юнктури невизначеності на цих ринках. Це дасть змогу сільгоспвиробникам ефективніше та раціональніше розподіляти та використовувати наявні ресурси, що можна вважати позитивним чинником розвитку внутрішнього агро продовольчого ринку.

Розглядаючи питання, пов'язані з членством України у СОТ, особливу увагу треба приділити відповідності вітчизняної сільськогосподарської продукції санітарним та фітосанітарним нормам і вимогам СОТ. Періодичні скандали суттєво ускладнюють роботу українських експортерів сільськогосподарської продукції на зовнішніх ринках. Найбільшого резонансу набули скандали в Канаді та Франції 2003 року, коли заборонили вивантаження української фуражної пшениці, внаслідок чого виникло упереджене ставлення до українського зерна на інших ринках збуту. Були випадки забруднення антибіотиками сухого молока, що призначалося на експорт в ЄС. Деяких полегшень у цьому

плані слід очікувати після вступу до СОТ. Проте з іншого боку, Угода про застосування санітарних та фітосанітарних норм СОТ створює найбільшу кількість прецедентів для міжнародних суперечок. Ідеться про заходи, що самі по собі не можуть вважатися неправомірними, однак у разі їх упередженого застосування можуть стати нетарифними бар'єрами в зовнішній торгівлі та зумовлюють не виправдану дискримінацію[4]. Слід зауважити, що дотримання санітарних і фітосанітарних заходів збільшить витрати на виробництво і зменшить прибутки сільгоспвиробників. І, крім цього, створення умов для впровадження і підтримки стандартів СОТ потребує значних коштів з держбюджету.

Безумовно одним з найважливіших позитивних важелів, що несе в собі членство СОТ - це перспектива створення привабливого інвестиційного клімату держави шляхом створення цивілізованих умов конкуренції, збільшення прозорості державної політики й приведення до відповідних норм і правил СОТ чинного законодавства України. Здійснення усіх цих заходів також позитивно вплине і на внутрішнє середовище держави, поліпшення умов розвитку підприємництва як у містах, так у сільській місцевості (це буде вагомим внеском у вирішенні багатьох соціально-економічних проблем села).

Членство у СОТ стане каталізатором швидшого створення ринкових інституцій і в аграрному секторі, що сприятиме виходу сільського господарства із стану депресії і забезпечить умови для пріоритетного розвитку сільської місцевості. Поступово, як і в інших постсоціалістичних країнах Європи, відбуватиметься зміцнення акцентів бюджетної підтримки сільського господарства у бік підтримки розвитку сільської місцевості. Ідеться про перевагу заходів “зеленої” скриньки СОТ над заходами “жовтої скриньки”[4]. На 14 засіданні робочої групи “Україна – Світова організація торгівлі”, що проходило у Женеві 21-25 березня 2005 р, Україна погодила 98% тарифів щодо продукції АПК для безперешкодного вступу до СОТ. Основні проблеми, що вимагають якнайшвидшого

вирішення, стосуються обсягів державної підтримки сільського господарства, відповідності українського законодавства нормам і вимогам СОТ, узгодження тарифних квот на ввезення до України цукру - сирцю й експортного мита на деякі види сільгосппродукції.

У Міністерстві аграрної політики відзначають, що найважливішим з питань є розмір державної підтримки сільського господарства. Країна кандидат до вступу у СОТ повинна провести розрахунки з цього питання за певний базовий період. Відповідно до рекомендацій Секретаріату СОТ, таким є період до початку переговорного процесу з боку України про вступ у СОТ: зважаючи на те, що даний процес країна почала у 1997 році, базовим було визначено період з 1994 до 1996 року. Таблиці сукупного виміру підтримки сільського господарства в Україні, які передано до Секретаріату СОТ, складаються з:

- заходів, витрати на які, відповідно до СОТ, не підлягають скороченню (“зелена скринька”) – 350 млн. доларів;
- заходів, витрати на які повинні бути скорочені (“жовта скринька”) – 1,36 млрд. доларів.

Після проведення ретельних розрахунків і моніторингів щодо інших базових періодів підтримки сільського господарства, Міністерство аграрної політики України має намір відстоювати позицію щодо визнання як базового періоду 1994-1996 років як найбільш прийняттого для української сторони. Разом з тим, відкоректовані цифри обсягів держпідтримки АПК, на думку української сторони, повинні виглядати таким чином: заходи “зеленої скриньки” повинні складати \$ 140 млн., заходи “жовтої скриньки” - \$ 1,14 млрд [6].

Відповідно до норм і вимог СОТ, Україна мала прийняти низки законодавчих актів з цього питання. Як відзначає прес-служба, Міністерством аграрної політики розроблено проекти законів про внесення змін до закону про карантин рослин, про внесення змін до закону про ветеринарну медицину, про внесення змін до деяких законів України.

Наразі розробки перебувають проекти законів про внесення змін до законів про ставки вивізного мита на насіння деяких олійних культур і про визнання закону про вивізне (експортне) мито на худобу і шкіряну сировину таким, який втратив чинність. Під час цієї зустрічі йшла мова про тарифні квоти на імпорту до України цукру – сирцю, що є одним з принципових питань. На думку української сторони, що діючий тариф (0,3 євро за кілограм) є доволі високим. У зв'язку з цим Україна має намір запропонувати рівень квоти, який буде гарантувати мінімальний доступ до українського ринку [5].

Питання вступу України до СОТ слід розглядати з двох боків: здобутків та ризиків. Не всі пропозиції, за думкою А. Яценюк, прийнятні для України[7]. Цим пояснюється той факт, що Верховна Рада відмовилася прийняти деякі закони з СОТ, у тому числі ті, що будуть значно звужувати правове поле вітчизняних товаровиробників, в тому числі і сільськогосподарської продукції. З іншого боку, за думкою старшого економіста Міжнародного фонду Блейзера О. Устенко, це сприятиме зміцненню за часом приєднання України до СОТ як мінімум на півроку[7].

Якщо аналізувати ризики від членства у СОТ, то до найбільших з них, на думку Т.О. Осташко, можна віднести поступове (впродовж 6 років) зменшення рівня захисту внутрішнього агропродовольчого ринку (у сучасних умовах близько 95% продовольчої продукції на вітчизняному ринку становить продукція українського виробника). Національні виробники зазнають певних втрат, пов'язаних з адаптацією до нового конкурентного й регулятивного середовища. На думку фахівців Міністерства економіки з питань європейської інтеграції України, присутність національного виробника на агропродовольчому ринку може зменшитися до 60-70%. Зниження імпорتنих мит відкриє шляхи до внутрішніх ринків дешевого імпортного товару. По-перше, це веде до втрати частини внутрішнього продовольчого ринку нашими виробниками із вступом у СОТ. По-друге, негативно позначиться на становищі власного

виробника, що зрештою може звести нанівець переваги для населення, особливо, для сільського. По-третє, особливістю нашої держави є те, що питома вага працездатного населення зайнята у сільському господарстві і послаблення позицій національних виробників на внутрішньому ринку агропромислової продукції, як наслідок вступу у СОТ, зумовить прискорення темпів зростання безробіття у сільській місцевості.

Висновки і подальші перспективи. Таким чином, аналізуючи усі вище зазначені переваги і недоліки вступу України до СОТ для сектору АПК, приймаючи до уваги досвід попередніх країн, можна зробити висновок, що максимальне використання можливостей від участі України у цій організації та мінімізація негативних наслідків може здійснитися лише за умови ефективної реалізації довготермінової соціально-економічної стратегії країни. Важливо створити при цьому ефективний механізм моніторингу відповідності українського законодавства нормам СОТ і з цією метою, зокрема, посилити функції Міжвідомчої комісії з питань вступу України до СОТ.

Література:

1. Осика С.Г., П'ятницькій В.Т. Світова організація торгівлі. 3-є видання, перероблене і доповнене. - К.: "К.І.С.", 2005. - 514 с.
2. Саблук П.Т. Основні мотиви щодо вступу України до Світової організації торгівлі // Економіка АПК. - 2002. - №10. - С. 8-10.
3. Кобута І., Шевцов О. Внутрішня підтримка сільського господарства в контексті приєднання України до Світової організації торгівлі // Актуальні питання аграрної політики. Зб. праць Проекту "Аграрна політика для людського розвитку". - Київ. - 2002. - С. 342 - 412.
4. Осташко Т.О. Приєднання до СОТ: перспективи і ризики для аграрного сектора України // Економіка і прогнозування. - 2003. - №6. - С. 12-17.
5. Сіденко В., Барановський О. Україна і МОТ: як збільшити плюси і зменшити мінуси // Дзеркало тижня. - 2002. - 13 липня. - С. 5.

6. Дані інтернет - джерел – www.apk-inform.com
7. www.podrobnosti.ua